

Opcat-inspektion av Kriminalvården, häktet Karlskrona den 4 april 2019

lakttagelser vid inspektionen i korthet: Häktet Karlskrona har 23 platser. Vid inspektionen vistades 22 intagna i häktet. Den 9–11 samt den 14 och 15 mars 2019 var det 25 intagna i häktet, vilket innebär en belägningsgrad om 109 procent. Vid överbeläggning dubbelbelägger häktet normalceller. En normalcell har en golvyta om 9,1 m² (inklusive ett mindre toalettutrymme), och vid dubbelbeläggning får en intagen sova på madrasser som läggs direkt på golvet. Häktet har inte någon skriftlig rutin för hur dubbelbeläggning ska gå till.

Häktet har en "väntcell" som har samma utformning som en normalcell, förutom att den saknar toalett. Cellen har sedan januari 2019 använts regelbundet för placering av intagna. Vid några tillfällen har häktet även tillfälligt placerat intagna som inställt sig på egen hand i häktets avskildhetscell. I nödfall kan det även ske tillfälliga placeringar i häktets besöksrum.

Inspektionens genomförande

Den 4 april 2019 genomförde biträdande enhetschefen Karl Lorentzon tillsammans med den internationella samordnaren Charlotte De Geer Fällman (protokollförare) på uppdrag av chefsJO Elisabeth Rynning en oanmäld inspektion av Kriminalvården, häktet Karlskrona.

Inspektionen är en del av JO:s verksamhet för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av frihetsberövade personer, Opcat-verksamheten. Opcat är den engelska förkortningen av tilläggsprotokollet till FN:s tortyrkonvention (Optional Protocol to the Convention Against Torture). Länder som anslutit sig till protokollet har förbundit sig att inrätta ett nationellt besöksorgan som regelbundet besöker platser där personer kan hållas frihetsberövade. I Sverige har JO tilldelats detta uppdrag. Information om JO:s Opcat-verksamhet finns på JO:s webbplats.

Under vintern 2018/19 har det vid flera tillfällen rapporterats i media om att Kriminalvården har brist på bl.a. häktesplatser. Platsbristen har lett till att intagna placerats tillsammans i häktesceller (s.k. dubbelbeläggning) och att intagna placeras i utrymmen som inte är avsedda för detta ändamål (t.ex. besöks- och sjukrum). Överbeläggning i häkten har också medfört att häktade har blivit

kvar i Polismyndighetens arrester. Liknande uppgifter har kommit fram vid Opcat-inspektioner under våren 2019.

Den 14 mars 2019 beslutade chefsJO Elisabeth Rynning att i ett initiativärende utreda beläggningssituationen inom Kriminalvården. Initiativets fokus är vilka konsekvenser överbeläggningen får för de frihetsberövade (se JO:s dnr O 19-2019).

Syftet med inspektionen av häktet Karlskrona var att hämta in uppgifter som rör beläggningssituationen inom Kriminalvården. Inspektionen inleddes med att JO:s medarbetare samtalande med företrädare för häktet Karlskrona om beläggningen i häktet. Därefter förevisades en av de celler som häktet kan dubbelbelägga vid behov och ett av de besöksrum som används för placering av intagna. Vidare talade JO:s medarbetare med två intagna. Vissa miljöer fotograferades.

Häktet Karlskrona inspekterades av JO:s Opcat-enhet den 27 augusti 2013 (dnr 4112-2013).

lakttagelser vid inspektionen

Beläggningsgrad

Häktet Karlskrona har 23 platser. Vid inspektionen vistades 22 intagna i häktet, vilket innebär att beläggningsgraden var 96 procent. Samtliga intagna var häktade och alla utom en var belagda med restriktioner.

Vid inspektionen begärde JO:s medarbetare in uppgifter från häktet om beläggningsgraden den 1, 8, 15, 22 och 29 mars 2019 samt den eller de dagar under 2019 när beläggningsgraden var som högst. Av uppgifterna framgår att häktet hade en överbeläggning den 1, 8–11, 13–15 och 22 mars 2019, då beläggningsgraden varierade mellan 104 och 109 procent. Ytterligare information om beläggningssituationen i häktet finns i en bilaga till detta protokoll.

Allmänt om överbeläggning i häktet

Häktet Karlskrona har 23 ordinarie platser. Det finns även en ”väntcell” som till skillnad från övriga celler saknar toalett. I övrigt är den utformad som en vanlig cell och vid perioder av överbeläggning används den för placering av intagna. När det inte är intagna placerade i cellen används den för isoleringsbrytande åtgärder. Enligt företrädare för häktet Karlskrona har cellen mer eller mindre kontinuerligt använts för placering av intagna sedan mitten av januari 2019.

Enligt företrädarna för häktet Karlskrona finns det en plan för hur häktet ska agera vid en överbeläggning. I första hand används väntcellen. I andra hand dubbelbeläggs två celler. Det finns möjlighet att dubbelbelägga ytterligare celler, och den övre gränsen för hur många personer som samtidigt kan vara intagna i häktet är 30 stycken.

Enligt företrädare för häktet Karlskrona verkar det inte som att beläggningsgraden kommer att minska. När det blir en ledig plats i häktet blir den snabbt

belagd. Kriminalvårdens region Syd är för närvarande myndighetens hårdast belastade region och det pågår en ständig jakt på lediga platser. Om häktet behöver flytta på en intagen på grund av platsbrist, försöker häktet i första hand flytta intagna som ”kommit längre i processen”. Detta för att inte i onödan försvåra utredande myndigheters arbete.

Dubbelbeläggning i häktet

Vid inspektionen uppmätte JO:s medarbetare häktets normalceller till 9,1 m² (2,6x3,5 m) inklusive ett mindre toalettutrymme. Toalettutrymmena var tidigare försedda med dörrar, men de togs bort efter att en intagen hängt sig med hjälp av dörren. Enligt företrädare för häktet är cellerna så pass stora att de är möjliga att använda för dubbelbeläggning. Om intagna delar cell får de möjlighet att använda toaletten i häkteskorridoren. Av häktets 24 celler (23 normalceller och väntcellen) är det 21 celler som är möjliga att dubbelbelägga. Vid dubbelbeläggning placeras två vanliga madrasser på varandra på golvet parallellt med den befintliga britsen. Vid inspektionen placerade JO:s medarbetare en madrass på golvet och uppskattade avståndet mellan madrassen och britsen till en meter. En cell förses inte med någon ytterligare extra utrustning i samband med dubbelbeläggning.

Enligt företrädare för häktet Karlskrona tas det in extra personal nattetid om någon cell är dubbelbelagd. Därmed blir längre perioder av dubbelbeläggning ganska resurskrävande. Häktet har inte några skriftliga rutiner för dubbelbeläggning. De intagna tillfrågas alltid om de accepterar att dela cell med en annan intagen innan de placeras tillsammans. Häktet försöker som regel att i första hand tillfråga intagna som redan har samsittning. Det har hänt att intagna har bett att få avbryta en dubbelbeläggning och häktet tillmötesgår alltid ett sådant önskemål.

JO:s medarbetare samtalade med en intagen som tidigare hade delat cell med en annan intagen. Enligt den intagne delade de cell i uppskattningsvis en till en och en halv månad. Inledningsvis hade de samsittning under dagtid. De blev tillfrågade om de kunde tänka sig att dela cell. Häktespersonalen uttryckte det som att det är ”99 procent säkert att ni kommer bo ihop”. Därmed fick han intrycket att de egentligen inte hade något val. Den medintagne fick sova på två madrasser som placerades på golvet. De frågade personalen om de kunde få in ytterligare en stol. Enligt häktespersonalen fanns det inte någon stol, och en av de intagna fick sitta i sängen och äta. Vid två tillfällen hade häktespersonalen samtal med dem och frågade hur de tyckte att de gick att dela cell. Bland annat blev de tillfrågade om vem som ”bestämde i cellen” och hur de kom överens. Han tyckte att det var konstigt att personalen talade med dem tillsammans och inte var för sig. Under tiden för dubbelbeläggning delade de även rastgård. Båda var belagda med restriktioner och de hade ganska få besök under tiden som de delade cell. Det innebär att de i praktiken bara vara ifrån varandra när de duschade eller var på polisförhör. Han upplevde det som ganska jobbigt att aldrig få vara för sig själv, och det hade varit bra om häktespersonalen tagit ut dem ur cellen

enskilt och på så sätt gett dem lite mer tid åtskilda från varandra. Samtidigt var det skönt att ha någon att tala med efter att ha varit på förhör och de kunde stötta varandra. Dock var det särskilt jobbigt att behöva uträtta sina behov på en toalett utan dörr. De informerades inte om möjligheten att använda toaletten i korridoren. Den intagne som han delade cell med hade magproblem och under vissa tider var det mycket dålig luft i cellen. Han upplevde det som att det inte varit tillräckligt med lufttillförsel i cellen för två personer, och det kändes ”som om syret tog slut”. Om han på nytt blev tillfrågad om att dela cell så skulle han tacka nej till det.

Placering av intagna i andra utrymmen än normalcell

Häktet har ett avskildhetsrum med en bältessäng. Det har inträffat i några undantagsfall att intagna som inte är avskilda placeras där. Enligt företrädare för häktet kan en sådan placering bli aktuell t.ex. vid en egen inställelse kvällstid när det inte finns några andra celler lediga. Det rör sig bara om mycket tillfälliga placeringar som inte sträcker sig längre än till påföljande dag. Bältesanordningarna plockas bort och bältessängen förses med en vanlig madrass.

Häktet har tillgång till två besöksrum som kan användas för placering av intagna. Det är fråga om en sista utväg och de används bara för tillfälliga placeringar, eftersom brandmyndigheten har haft synpunkter på att intagna placeras där. De används för placering om häktet inte kan hantera en överbeläggning genom att dubbelbelägga celler. Eftersom cellerna ligger åtskilda från övriga celler kommer det att ske särskilda ronderingar när intagna placeras där.

Vistelse i gemensamhet och isoleringsbrytande åtgärder

Häktet har en gemensamhetslokal där upp till fem intagna kan vistas samtidigt med två personal. I lokalen finns ett bibliotek med böcker på såväl svenska som andra språk. Häktet har ett samarbete med biblioteket i Karlskrona.

Häktespersonalen har en daglig genomgång av de intagnas mående, för att bl.a. kunna identifiera behovet av isoleringsbrytande åtgärder. Enligt företrädare för häktet har det tyvärr inträffat att häktet varit tvunget att stänga gemensamhetslokalen eftersom personalen har behövts för andra uppgifter. Det kan t.ex. handla om transporter av intagna. Fler transporter tar även resurser från de isoleringsbrytande åtgärderna.

Intagnas rätt till daglig utomhusvistelse

Samtliga intagna erbjuds dagligen en timmes utomhusvistelse. Enligt företrädare för häktet Karlskrona brukar det även finnas utrymme att erbjuda de intagna ytterligare en kortare utomhusvistelse under eftermiddagarna.

Intagnas möjlighet till sysselsättning och förströelse

Det sker för närvarande inte någon produktion i häktet. Två intagna kan erbjudas arbete med att tvätta och diska.

Intagnas möjlighet att ta emot besök m.m.

Häktet har tillgång till tre besöksrum. Eftersom rummen bara i yttersta nödfall används för placering av intagna har det höga beläggningstrycket, enligt företrädare för häktet, inte haft någon negativ inverkan på de intagnas möjligheter att ta emot besök.

Tillgången till hälso- och sjukvård

Häktet har en sjuksköterska på 75 procent som arbetar måndag till fredag. Enligt företrädare för häktet innebär en högre beläggning på häktet att sjuksköterskan får mer att göra, men än så länge har det varit ”hanterbart”. Arbetsbelastningen är även beroende av de intagnas mående.

Transporter av intagna

Enligt företrädare för häktet Karlskrona gör den ansträngda beläggningssituationen att det med kort varsel kan uppstå ett behov av att flytta intagna mellan häkten. Det har inträffat att personal från häktet har genomfört sådana transporter eftersom Nationella transportenheten (NTE) inte har haft tillräckliga resurser.

JO:s medarbetare talade med en intagen som hade häktats av en tingsrätt i Skåne. Direkt efter häktesförhandlingen hade han transporterats till häktet Karlskrona, eftersom det rådde platsbrist på häktena i Skåne. Han hade inte fått någon information om hur länge han skulle vara kvar i häktet Karlskrona, men utgick från att det inte var fråga om en tillfällig placering. Transporten utfördes antagligen av Kriminalvården och den gick bra.

Övrigt

I samtal med de intagna kom de fram att häktespersonalen bemöter dem på ett bra sätt. En av de intagna uttryckte det som att personalen är ”hur goa som helst”.

Vid protokollet

Charlotte De Geer Fällman

Justeras den 4/6-19

Karl Lorentzon

Jag har tagit del av protokollet, och kommer att inom ramen för initiativärendet om beläggningssituationen i Kriminalvården återkomma till de iakttagelser som gjorts vid inspektionen.

2019-06-07

Elisabeth Rynning